

TA'LIM TIZIMIDA INNOVATSION METODLAR VA ULARNING O'QITISH
SIFATIGA TA'SIRI

Bobojonov Rovshan Tursinovich

Jizzax politexnika instituti "Yo'l muhandisiligi" kafedrası dotsenti

E-mail: rbobojonov33@gmail.com Tel: +998 (70) 234-99-70

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7874-7900>

**MAQOLA
MALUMOTI**

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 11.06.2026

Revised: 12.06.2026

Accepted: 13.06.2026

KALIT SO'ZLAR:

*innovatsion
metodlar, pedagogik
texnologiyalar,
zamonaviy ta'lim,
o'qitish sifati, raqamli
ta'lim, interaktiv
metodlar,
kompetensiyaviy
yondashuv, masofaviy
o'qitish, ta'lim
samaradorligi, sun'iy
intellekt vositalari.*

Ushbu maqolada ta'lim tizimida innovatsion metodlarning qo'llanishi va ularning o'qitish sifatiga ta'siri chuqur tahlil qilingan. So'nggi yillarda raqamli texnologiyalar, kompetensiyaga yo'naltirilgan yondashuv, interaktiv metodlar, masofaviy ta'lim platfomalari hamda sun'iy intellekt asosidagi o'qitish vositalarining jadal rivojlanishi ta'lim jarayoniga sezilarli o'zgarishlar kiritayotgani yoritib berilgan. Tadqiqot davomida innovatsion metodlarning o'quvchilar faolligini oshirish, mustaqil fikrlashni shakllantirish, bilimlarni o'zlashtirish tezligini yaxshilash va o'quv jarayonining samaradorligini oshirishdagi amaliy afzalliklari tahlil qilingan. Shuningdek, ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlarni joriy etishning mavjud muammolari va ularni bartaraf etish bo'yicha tavsiyalar keltirilgan.

So'nggi yillarda global ta'lim tizimida innovatsion metodlar va raqamli pedagogika konsepsiyalariga talab keskin oshdi. Jahon banki tomonidan 2024 yilda e'lon qilingan "Learning Poverty" hisobotida qayd etilishicha, dunyo bo'yicha 10 yoshli bolalarning 58 foizi oddiy matnni tushunish bo'yicha minimal ko'rsatkichga erisha olmayapti. Bu esa an'anaviy o'qitish uslublari hozirgi kunda yetarli samara bermayotganini ko'rsatadi. Shu bois ta'lim jarayoniga innovatsion metodlarni tatbiq etish nafaqat dolzarb, balki zaruriy ehtiyojga aylandi.

O'zbekiston ta'lim tizimida ham so'nggi yillarda sezilarli islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, 2023-2024 o'quv yilidan boshlab umumta'lim maktablarida STEAM-ta'lim konsepsiyasini joriy etish jarayoni faol davom etmoqda. STEAM fanlarini integratsiyalashgan holda o'qitish modeli o'quvchilarning tanqidiy fikrlashi, muammo yechish va kreativ qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qilayotgani

=====
kuzatildi. Masalan, Jizzax viloyatining bir qator maktablarida robototexnika va dasturlash bo'yicha amaliy mashg'ulotlar yo'lga qo'yilishi natijasida o'quvchilarning fan olimpiadalarida ishtirok darajasi 18 foizga oshgani ta'kidlanadi.

Innovatsion metodlarning ta'lim sifatiga bevosita ta'siri esa xalqaro tajribalar bilan ham tasdiqlanmoqda. Finlyandiya, Singapur va Janubiy Koreya kabi ilg'or ta'lim tizimiga ega davlatlarda loyiha asosida o'qitish, kollaborativ o'qitish, "Flipped Classroom" (ag'darilgan sinf) modeli va differensial yondashuv keng qo'llaniladi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, "Flipped Classroom" modeli qo'llanilgan sinflarda o'quvchilarning bilim o'zlashtirish darajasi 25-30 foizga yuqori bo'lgan.

Raqamli pedagogika vositalaridan foydalanish ham o'qitish sifatiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Masalan, elektron darsliklar, virtual laboratoriyalar, AI-assistentlardan foydalanish va adaptiv ta'lim platformalarini qo'llash o'quvchilarning individual sur'atda o'qish imkoniyatini kengaytirmoqda. O'zbekiston umumta'lim maktablarida joriy etilgan "EduMarket", "Kundalik" va "Bilimlar Bellashuvi" platformalari o'quv jarayonining shaffofligi, monitoringi va samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda.

Shu kabi innovatsion yondashuvlar ta'lim tizimida sifat ko'rsatkichlarini yaxshilash, o'quvchilarning raqamli kompetensiyasini rivojlantirish va o'qituvchilarning metodik mahoratini mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Mavzu bo'yicha tadqiqotlar innovatsion metodlar ta'lim samaradorligini oshirishning asosiy omillaridan biri ekanini ko'rsatadi.

So'nggi yillarda ta'lim jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, interaktiv metodlar, raqamli platformalar va sun'iy intellekt asosidagi o'quv vositalarining keng joriy qilinishi o'qitish sifatini oshirishning asosiy omiliga aylanmoqda. Biroq innovatsion metodlarning haqiqiy samaradorligi, ularning o'quvchilarning bilim o'zlashtirish darajasiga, motivatsiyasiga hamda dars jarayonining interaktivligiga ta'siri yetarlicha amaliy tahlilni talab qiladi. Shu bois tadqiqotda innovatsion o'qitish metodlarining qo'llanilishi qanday natijalar berayotgani va an'anaviy metodlar bilan solishtirilganda ustunlik va cheklovlari qanday ekanini aniqlash masalasi qo'yiladi.

Tadqiqot quyidagi metodlar asosida olib borildi:

1. **Nazariy tahlil** yo'nalishida innovatsion pedagogika, raqamli ta'lim, interaktiv metodlar bo'yicha ilmiy manbalar, milliy va xorijiy tajribalar o'rganildi.

2. **Pedagogik kuzatuv** yo'nalishida maliy dars jarayonlarida innovatsion metodlarning qo'llanilishi uzatildi.

3. **Ekspperimental taqqoslash usuli** yo'nalishida bir guruhda an'anaviy, boshqa guruhda innovatsion metodlar asosidagi darslar o'tkazilib, natijalar solishtirildi.

4. **So'rovnoma va intervyu** yo'nalishida o'quvchilar, o'qituvchilar va metodistlar fikrlari o'rganildi.

5. **Statistik tahlil** yo'nalishida olingan ma'lumotlar qayta ishlanib, o'zlashtirish ko'rsatkichlari farqi foizlarda hisoblandi.

1. Innovatsion metodlar qo'llanilganda o'quvchilar faolligining oshishi.

Tadqiqot jarayonida “aqliy hujum”, “klaster”, “case-study”, “STEAM yondashuvi”, “gamifikatsiya” kabi metodlar qo'llanildi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, darslarda innovatsion metodlardan foydalanilgan guruhda o'quvchilarning dars jarayonidagi ishtirok faolligi 32–38% ga oshdi. Bu an'anaviy dars o'tish shakliga nisbatan ancha yuqori ko'rsatkichdir.

Muhokama: interaktiv topshiriqlar va muammoli vaziyatlar o'quvchilarni mustaqil fikrlashga undashi, shuningdek, o'qituvchi–o'quvchi o'rtasidagi kommunikatsiyani kuchaytirgani kuzatildi.

2. Ta'lim natijalarining sifati va o'zlashtirish darajasidagi o'zgarishlar.

Tadqiqotda innovatsion metodlar asosida o'qitilgan guruh bilan an'anaviy usulda o'qigan guruhning nazorat ishlari solishtirildi. Innovatsion usul qilingan guruhda o'rtacha ball 11–15% ga yuqori bo'lgani qayd etildi.

Muhokama: ko'p o'quvchilar mavzuni amaliy misollar orqali tezroq ongli ravishda qabul qilgani, murakkab tushunchalar esa vizual texnologiyalar yordamida osonroq o'zlashtirilgani aniqlandi.

3. O'quvchilarning mustaqil ishlash ko'nikmalarining rivojlanishi.

Yangi texnologiyalar - masofaviy ta'lim platformalari, elektron resurslar, video-darslar hamda loyihaviy ishlar jarayonida o'quvchilarning mustaqil izlanish darajasi sezilarli oshdi. 6 haftalik tajriba davomida o'quvchilarning 71% i mustaqil topshiriqlarni o'z vaqtida va sifatli bajargani qayd etildi (tajriba boshlanishida bu ko'rsatkich 46% edi).

Muhokama: bu natija, ayniqsa, elektron platformalardan foydalanish o'quvchilarda mas'uliyat, o'z-o'zini nazorat qilish va mustaqil o'rganish madaniyatini shakllantirishga xizmat qilganini ko'rsatadi.

4. O'qituvchi faoliyatidagi o'zgarishlar.

Innovatsion metodlar qo'llanilgan sharoitda o'qituvchilarning dars rejalash, topshiriqlarni tayyorlash va baholash jarayonlari yangicha ko'nikmalarni talab qilgani aniqlandi. 18 nafar o'qituvchi ishtirok etgan so'rovnoma asosida:

- 83% o'qituvchi zamonaviy metodlar dars samaradorligini oshirishini tasdiqlagan;
- 72% o'qituvchi raqamli platformalarni qo'llash darsni yengillashtirganini aytgan;
- 61% o'qituvchi esa o'quvchilarning ijodiy faolligi oshganini ta'kidlagan.

Muhokama: bu o'zgarishlar ta'lim jarayonini boshqarishning fleksibil va raqamlashtirilgan modelga o'tishini talab qiladi.

5. Innovatsion metodlarning qo'llanishiga to'sqinlik qiluvchi omillar.

Tadqiqot davomida bir qator cheklovlar ham aniqlangan:

- texnik jihozlarning yetishmasligi;
- o'qituvchilarning raqamli kompetensiyalaridagi farqlar;
- o'quvchilar sonining ko'pligi sababli interaktiv usullarni to'liq qo'llay olmaslik;
- o'quv vaqtining cheklanganligi.

Muhokama: ushbu omillar innovatsion metodlarni to‘liq joriy etishda tizimli qo‘llab-quvvatlash, muntazam malaka oshirish, texnik bazani rivojlantirish muhimligini ko‘rsatadi.

Demak, yuqoridagi fikrlardan kelib chiqib, tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, ta‘lim tizimida innovatsion metodlardan foydalanish:

- o‘qitish jarayonining samaradorligini oshiradi;
- o‘quvchilarning faolligi va mustaqil fikrlashini kuchaytiradi;
- ta‘lim sifatining oshishiga bevosita ta‘sir ko‘rsatadi;
- o‘qituvchining faoliyatini yangicha mazmunda takomillashtirishni talab qiladi.

1. *Innovatsion metodlardan foydalanish o‘quvchilarning faolligini sezilarli oshiradi.*

Tajriba-sinov darslarida STEAM, klaster, “Flipped Classroom”, gamifikatsiya metodlari qo‘llanilganda o‘quvchilarning darsga faol ishtiroki 32% ga oshgani qayd etildi. An’anaviy darslar bilan taqqoslaganda, o‘quvchilar muammoli vazifalarni hal qilishga ko‘proq qiziqish bildirishdi.

2. *O‘quvchilar bilimni o‘zlashtirish darajasi oshdi.*

Nazorat va tajriba guruhlarini natijalari shuni ko‘rsatdiki:

Ko‘rsatkich	Nazorat guruhi	Tajriba guruhi
Bilimni o‘zlashtirish	58%	79%
Mantiqiy fikrlash ko‘nikmasi	61%	83%
Mustaqil ishlash qobiliyati	54%	76%

Ushbu raqamlar innovatsion metodlar o‘quvchi kompetensiyalarini shakllantirishda samarali ekanini isbotlaydi.

3. *O‘qituvchilarning metodik mahorati oshdi.*

Innovatsion texnologiyalarni qo‘llash bo‘yicha o‘tkazilgan treninglardan so‘ng:

- Interfaol metodlardan samarali foydalanish - 45% dan 78% gacha oshdi,
- Raqamli resurslardan foydalanish ko‘nikmasi - 51% dan 86% gacha ko‘tarildi,
- Darslarni loyihalash sifati keskin yaxshilandi.

4. *O‘quvchilarda motivatsiya va kreativlik kuchaydi.*

Gamifikatsiya, STEAM loyihalari, kollaborativ usullar qo‘llanilganda:

- O‘quvchilar tashabbuskorligi 28% ga oshdi,
- Kreativ yechim taklif qilish holatlari 2,3 baravar ko‘paydi,
- Baholash jarayonining shaffofligi ularni mustaqil o‘rganishga rag‘batlantirdi.

Tadqiqot ko‘rsatdi, innovatsion metodlarning asosiy ustunliklari quyidagilardan iborat:

1. *O‘quv jarayonining interfaolligi kuchaydi.* An’anaviy darslarda o‘quvchi passiv tinglovchi bo‘lsa, innovatsion metodlarda u faol ishtirokchi sifatida chiqadi. Bu esa o‘zlashtirishning chuqurlashuviga olib keladi.

2. *Ta‘lim jarayoniga raqamli texnologiyalar integratsiyasi samarani oshirdi.* Onlayn platformalar (Kahoot, Quizizz, Moodle) orqali baholash o‘quvchilarning o‘z vaqtida fikr qaytarishini ta‘minladi. Bu metod o‘qitishning moslashuvchanligini kuchaytiradi.

3. *Kompetensiyaviy yondashuvning afzalligi isbotlandi.* Innovatsion metodlar nafaqat bilim, balki quyidagi ko'nikmalarni shakllantirishga xizmat qildi:

- kreativ fikrlash
- muammoni hal qilish
- jamoaviy ishlash
- kommunikativ ko'nikmalar

Bu esa zamonaviy ta'lim standartlariga to'liq mos keladi.

4. *O'qituvchining roli o'zgardi.*

Tadqiqot davomida o'qituvchilar "ma'lumot beruvchi" emas, balki:

- yo'naltiruvchi
- motivator
- maslahatchi sifatida ishlashni boshladi.

Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, innovatsion metodlar:

- ta'lim sifatini oshiradi,
- o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlaydi,
- raqamli kompetensiyalarni shakllantiradi,
- kreativ fikrlash va mustaqil ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi,
- o'qituvchilarning metodik mahoratini oshiradi.

Yuqoridagi natijalar innovatsion metodlarni ta'lim jarayoniga tizimli joriy etish ta'lim samaradorligini sezilarli darajada oshirishini isbotlaydi.

1. *Maktablarda innovatsion darslarni muntazam joriy etish:*

- STEAM loyihalarini barcha fanlar kesimida aylantirish.
- "Flipped Classroom" texnologiyasini yuqori sinflarda keng qo'llash.
- Gamifikatsiya elementlarini o'quv fani mazmuniga moslashtirish.

2. *O'qituvchilar uchun doimiy malaka oshirish kurslarini yo'lga qo'yish:*

- Raqamli platformalar bilan ishlash bo'yicha treninglar.
- Innovatsion pedagogik texnologiyalarni o'rgatish seminarlari.

3. *Darslarda raqamli vositalarni ko'proq qo'llash:*

- Online baholash tizimlari
- Virtual laboratoriyalar
- Simulyatorlar
- Elektron o'quv qo'llanmalar

4. *O'quvchilarning mustaqil o'rganish ko'nikmasini rivojlantirish:*

- loyiha ishlari
- guruhli topshiriqlar
- tadqiqotga yo'naltirilgan darslar

5. *Ta'lim muassasalarida innovatsion muhit yaratish:*

- texnik jihozlashni kuchaytirish
- raqamli resurslarga erkin kirish imkonini yaratish

- o‘quv jarayoniga LMS tizimlarini joriy etish

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Jalilova G.T. (2024). *“Maqola: innovatsion o‘quv metodlari va trendlar”*. *Образование и инновационные исследования*, №6 (2024), 129-131.

2. Нурметов Х.С. (2024). *“Повышение компетенций использования информационно-коммуникационных технологий учителями биологии в системе подготовки”*. *Образование и инновационные исследования*, №6 (2024), 189-192.

3. Касымов Дж.А. (2024). *“Предоставление инновационных методов обучения через графические программы”*. *Образование и инновационные исследования*, №6 (2024), 196-199.

4. Жўраева М.Д. (2024). *“Технологии подготовки будущих учителей начальных классов к преподаванию науки об образовании”*. *Образование и инновационные исследования*, №6 (2024), 135-137.

5. Мамадаминова М.М. (2024). *“Педагогическо-психологические особенности использования технологий дизайн-мышления в сфере образования”*. *Образование и инновационные исследования*, №6 (2024), 141–144.

6. Мавлянова Н.И. (2024). *“Инновационные образовательные технологии в системе профессионального образования”*. *Общество и инновации (журнал)*, 2024, тўлиқ саҳифалар 371–376.

7. Айнақулов М.А., Гаппаров В.Н., Мухитдинов А.В., Соатов А.М. *“Cooperative cluster in transport enterprises of Jizzak region, its application and mutual acceptance”*. // *AIP Conference Proceedings*. New York, 2024. 050018-1–050018-6.

8. Айнақулов М.А., Соатов А.М., Гаппаров В.Н. *“Muhandislik grafikasi”*. О‘quv qo‘llanma. Toshkent, 2023.

9. Qosimov J.A., Aynaqulov M.A., Gapparov B.N., Xatamov A.Ya., Xudoyberdiev B.B. *“Development of Methods for Improving the Lessons of Information Technology on The Basis of Graphic Programs”* // *AIP Conference Proceedings*. AIP Publishing, 2022. Vol. 2432. №1.